REFLECȚII PRIVIND ASIGURAREA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Andrian PLAMADEALA

Reformarea sistemului național de asigurări sociale a cunoscut mai multe etape de dezvoltare, dar cea mai importantă dintre ele a avut loc odată cu adoptarea Strategiei reformei sistemului de pensii care a intrat în vigoare începând cu data de 1 ianuarie 1999) [1].

În ultimii ani, se atestă o atenție sporită a societății vizavi de problemele de protecție socială a persoanelor cu dizabilități. Restabilirea sănătății persoanelor cu dizabilități în scopul reintegrării lor în viața profesională şi socială este una din directivele politicii sociale ale statului moldovenesc [2].

În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10.12.1948 [3], Declarația cu privire la drepturile persoanelor cu handicap, proclamată de Adunarea Generală a ONU la 09.12.197 [4] şi prevederile Constituției R.Moldova [5], statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice cetățean să aibă un nivel de trai decent.

Astfel prin Legea R.Moldova nr.60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, legiuitorul reglementează drepturile acestor persoane în vederea incluziunii sociale şi garantării posibilității participării lor în toate domeniile vieții, fără discriminare, la un nivel identic cu ceilalți membri ai societății, având ca bază respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului [6].

Totodată, prin adoptarea legii sus-menționate, distingem o definiție legală a noțiunii de *persoană cu dizabilități,* şi anume: persoana cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngrădi participarea ei deplină şi eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane.

Determinarea dizabilității se efectuează în cadrul Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității şi Capacității de Muncă sau structurile sale teritoriale, instituit odată cu reformarea domeniului protecției sociale a persoanelor cu dizabilități şi implementarea prevederilor Legii menționate, Consiliul a fost creat prin Hotărârea Guvernului nr. 65 din 23.01.2013 cu privire la determinarea dizabilității şi capacității de muncă [7].

În scopul exercitării funcțiilor sale, Consiliul are următoarele atribuții de bază: determinarea dizabilității şi a capacității de muncă a persoanei; întocmirea programului individual de reabilitare şi incluziune socială; stabilirea circumstanțelor/cauzei care au condus la dizabilitate şi a duratei dizabilității; stabilirea caracterului muncii şi a condițiilor de muncă ale persoanei cu dizabilități; asigurarea evidenței electronice şi pe suport de hârtie a persoanelor expertizate; întocmirea şi eliberarea certificatului privind gradul de dizabilitate.

Procedura de determinare a dizabilității la persoanele adulte parțial diferă de cea a copiilor în vârstă de până la 18 ani. Însă pentru ambele categorii sunt specifice criteriile de bază pentru determinarea dizabilității, şi anume: capacitatea de a studia şi de a se instrui; capacitățile intelectuale şi comportamentul; capacitatea de autoservire şi de autoîngrijire; capacitățile de comunicare (vederea, auzul, vorbirea) şi de adaptare situațională; capacitățile locomotorii şi dexteritatea; capacitatea de muncă păstrată şi capacitatea vitală a organismului; capacitatea de participare la viața socială şi profesională, ținând cont de factorii medicali, psihopedagogici, habituali, profesionali, precum şi de alți factori sociali.

Luând în considerare practica europeană, legiuitorul a operat unele modificări ce vizează determinarea dizabilității la copiii în vârstă de până la 18 ani. Ea se determină în funcție de gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate şi restricții de participare exprimate în raport cu funcționarea psihosocială corespunzătoare vârstei şi este divizată în 3 grade: severă, accentuată şi medie.

Aşa bunăoară, dizabilitatea severă se acordă copiilor care au, în raport cu vârsta, capacitatea de autoîngrijire încă neformată sau pierdută, respectiv, au un grad ridicat de dependență fizică sau psihică. Autonomia persoanei este foarte scăzută din cauza limitării severe în activitate. Copilul necesită îngrijire şi supraveghere permanentă din partea unei alte persoane.

Dizabilitatea accentuată se acordă copiilor la care incapacitatea de a desfăşura activități potrivit rolului social corespunzător dezvoltării şi vârstei se datorează unor limitări funcționale importante motorii, senzoriale, neuropsihice sau metabolice rezultate din afecțiuni severe, în stadii înaintate, cu complicații ale unor aparate şi sisteme.

Dizabilitatea medie se acordă copiilor care au capacitatea de prestație fizică (motorie, metabolică) sau intelectuală redusă, corespunzând unei deficiențe funcționale scăzute, ceea ce conduce la limitări în activitate, în raport cu aşteptările corespunzătoare vârstei.

Dizabilitatea la persoanele adulte se determină pornind de la gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, defecte, traume care conduc la limitări de activitate şi restricții de participare exprimate în raport cu solicitarea socioprofesională (păstrarea capacității de muncă) şi este de trei grade: severă, accentuată şi medie. Păstrarea capacității de muncă se evaluează în procente.

De asemenea, persoanelor adulte încadrate într-un grad de dizabilitate li se va indica o cauză dizabilității survenite (ca urmare a: unei afecțiuni generale; unei afecțiuni congenitale sau din copilărie; unei boli profesionale; unui accident de muncă; participării la lichidarea avariei de la Cernobâl; serviciului militar sau a celui special).

La determinarea dizabilității persoanelor încadrate în câmpul muncii, în funcție de: studii, funcția deținută, condițiile de muncă, li se vor elabora recomandări pentru exercitarea în continuare a activității profesionale.

Referințe:

1. Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr. 141 din 23.09.1998 privind aprobarea Strategiei reformei sistemului de asigurare cu pensii din RM. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 108 din 03.12.1998.
2. ROMANDAȘ, N., PROCA, L., ODINOKAIA NEGURĂ, I. *Dreptul protecției sociale.* Chișinău: „Foxtrot" SRL, 2011, p.130.
3. *Tratate internaționale*. Vol.I. Chișinău, 1998.
4. *Legislație în asistență socială: reglementări internaționale*. Vol.I. București: Național, 2000.
5. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 1 din 12.08.1994.
6. Legea R.Moldova nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 155-159 din 27.07.2012.
7. Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr.65.din 23.01.2013 cu privire la determinarea dizabilității şi capacității de muncă. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 18-21 din 25.01.2013.